

ROBANOV KOT IN SOLČAVSKA TISA

avinjske Alpe imajo v območju Zgornje Savinje nepopisno lepe prirodne spomenike. Ne mislim ob tem na Logarsko dolino, ki jo pozna ves turistični svet. V bližini Solčave so še druge doline, četudi ožje in morda krajše, ki v marsikaterem oziru nudijo duši in očem dosti več kakor Logarska, ki jo je civilizacija že kar preveč vzporedila z drugimi letoviškimi kraji Slovenije. Med doline, ki imajo vse prednosti prvobitnega prirodnega stanja, kjer človek doslej njihove naravnosti še ni izmaličil in pokvaril, spada vsekakor Robanov kot.

Že več let je imel Referat za varstvo prirode v načrtu zaščito Robanovega kota. Leta 1949 je zbiral podatke, potrebne za zaščito, ki jo predvideva naš republiški Zakon za varstvo kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti. Po predlogih Referata je bila izdana za to gorsko dolino zaščitna odločba, ki je bila razglašena v Uradnem listu LRS, št. 7/30, 1950. Odločba pravi med drugim, da se Robanov kot v Zgornji Savinjski dolini zaradi izredne lepote, ki jo je tu ustvarila narava in s tem v zvezi zaradi turističnega pomena, po navedenem zakonu zavaruje kot prirodna znamenitost. V Robanovem kotu so prepovedane sleherne gradbe. Izjema velja samo za tiste gradnje in naprave, ki so v neposredni zvezi s kmetijskim gospodarstvom. V teh primerih pa je gradnja dovoljena samo s privolitvijo Zavoda za spomeniško varstvo. Varstvo Robanovega kota je glede na prednje predpise izročeno KLO-ju (sedaj občini) Solčava. Pri varstvu sodeluje Planinsko društvo Celje.

Zavarovano območje Robanovega kota omejuje črta (navajam več važnih točk, ki jih v odločbi ni), ki poteka od čelne morene nad Savinjo na Pečovnikovem posestvu (Pečovski Križevnik — Vršič) proti severu po področju na greben Sušne (1104 m) (Vršnikova in Havdejeva Sušnatnica), od koder se nadaljuje proti zahodu nad samotnima kmetijama Havdej in Knez proti Rožnemu vrhu (1475 m). Na Rožnem vrhu zavije meja v jugozapadni smeri po grebenu, ki loči Robanov kot od Logarske doline in doseže preko Lucijana (1754 m), Strelovca, Molznika, Na Utah (1055 m), Grofičke (2086 m) in Škrbine (1791 m) — Ojstrico (2349 m). Z Ojstrice teče meja proti vzhodu čez Moličko peč in Črni vrh (2019 m) na Veliki vrh (2111 m), kjer zaokrene v severovzhodni smeri na Moličko gredo ali Kreda (2031 m), Silovec in Križevnik (1910 m) in se vzhodno od Belske planine preko Robanovih polic in Turnca spusti po pobočju do Kravjega legarja in Belskih njiv (Pasja ravan) do izhodiščne točke pri izlivu Bele v Savinjo (glej skico).

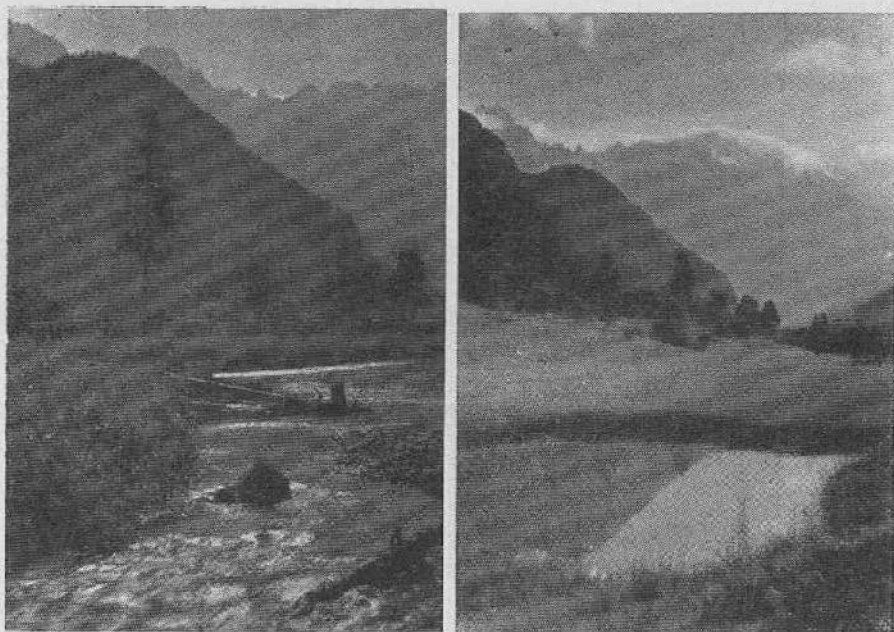
Tako je bil ta lep del slovenske zemlje zaščiten, a ogledati smo si ga mogli šele 1951. leta. Odlašali smo spomladi z obiskom, ker nas je plašil dež, ki je skoraj ves čas lil od aprila do junija. Dvajse-

Robanov kot. Spredaj: Robanova kmetija Foto Ivan Smigove

tega junija se je zopet malo zjasnilo, dopoldne nas je izza oblakov pozdravilo sonce in tako smo se popoldne odpeljali z avtobusom preko Kamnika in Črnavca do Ljubnega v Savinjski dolini. Že na Črnavcu nebo ni obetalo nič dobrega, v Ljubnem je že začelo deževati. Ko smo z drugim avtobusom minili Luče in Iglo in dospeli do Rogovilca, je že močno lilo. Tema je bila kakor v rogu. Skrbelo nas je, kako bomo našli pot do posestnika Robana, kjer so nas bili povabili, da prenočimo, ko pridemo. A glej, iz teme se je izsluščila visoka, vitka postava tik ob avtobusu. Bil je Robanov Jože, ki nam je prišel nasproti in je prinesel celo dežnik!

Pri Rogovilcu se odcepi kmečka vozna pot v Robanov kot. Zasekana je više gori v hrib, kajti spodaj je komaj dovolj prostora za potok Belo, ki prihaja iz osrčja Robanovega kota in se pri Belšku izliva v Savinjo. Jože nas je peljal čez brv, ki smo jo bolj čutili kakor videli in po bližnjici strmo navzgor do vozne poti. »Prvega kmeta,« nas je poučil, »ki ima nekaj posestva v Robanovem kotu, v tej temi ne morete videti. Belšek je. Njegov dom je na lepi ravnici na desnem bregu Savinje, malo pod Rogovilcem. Na levi doli,« je razlagal naprej v noč, »je Pečovnik, manjši kmet, čigar posestvo leži v Robanovem kotu. Kmalu bomo minili Golca, našega sosedu, in še nekaj korakov, pa bomo doma.« Tako nas je v dežju in noči tolažil in tako je bilo. Robanovi so nas prijazno sprejeli in ob dobri

Dva motiva iz Logarske doline

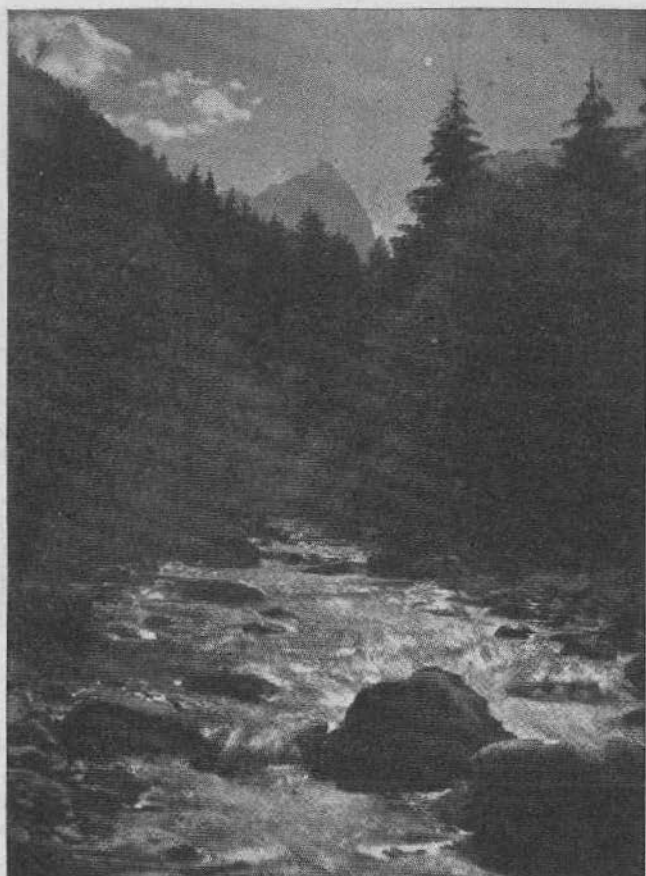
Foto Ivan Smigove

večerji smo se pogovarjali o dolini, ki je dobila ime po njihovem domu.

V Robanovem kotu je sedem kmetov, ki imajo tu svoje pašnike in gozdove, svoje njive in travnike ali vsaj večji del svojega posestva. Njihovi domovi pa so v najsevernejšem predelu tega kota, Belšek (590 m), Pečovnik (630 m), Golec (660 m) in Roban (680 m) v dolini, trije pa v strmem bregu nad Robanom, najprej Vršnik (993 m) in nad njim, skoraj pod Rožnim vrhom, Knez in Havdej (1222 m).

Robanov kot je okoli 8 km dolg in 200 do 500 m širok in je med najlepšimi predeli naše slovenske zemlje. Dviga se od višine 630 m do višine 890 m na Robanovi planini. Od treh strani ga obdaja visokogorski skalni greben, iz katerega se v ostrih obrisih dvigajo proti nebu Lucijan in Grofička na zahodu, Ojstrica, Črni vrh in Veliki vrh na jugu, Molička greda in Križevnik na vzhodu. Na severni strani je greben pretrgan in ga nadomešča samo nižje hribovje, vendar pa se zdi, da podpira to hribovje visoka Raduha, ki onstran Savinje, na njenem levem bregu, vsa mogočna in košata, čuva vhod v Robanov kot.

Vhod v Robanov kot je ozek. Kakor velikanski zapah je položena ledeniška groblja, Pečovnikov hribr, vzdolž desnega brega Savinje do iztoka Bele. V ledeni dobi je tudi z Ojstrice drsel mogočen ledenik in se pomikal proti severovzhodu. Izlizal je koritasti Robanov kot in odložil na vznožju Raduhe svojo čelno moreno, ki je

Potok Bela. V ozadju Ojstrica

ledeniško korito popolnoma zaprla. Bela se je s časom prerila skozi njo, ko je silila proti Savinji. Dances se pretaka skozi Robanov kot večinoma podtalno. Od zgoraj se vidi beli prod kakor široka, mirno tekoča voda. Šele spodaj pod Robanom privre končno na površje kot precej močan gorski potok, ki žene mline in žago in se odteka proti Savinji. Spomladi, ko kopni sneg in ko pomladansko deževje polni njeno strugo, se spremeni v bobneč hudournik, ki se besno zaganja v bregove. Po gozdnotehničnem odseku za urejevanje hudournikov je bila Bela delno regulirana.

In morda prav zato, ker v ta predel planinskega sveta ne drži pot spodaj ob potoku in ker se s ceste sploh ne vidi, je ohranil Robanov kot vso svojo prirodno mikavnost in lepoto. Tu ni avtomobilske ceste, ni hotelov in ni vil, samo gorski kmetje so tu, ki

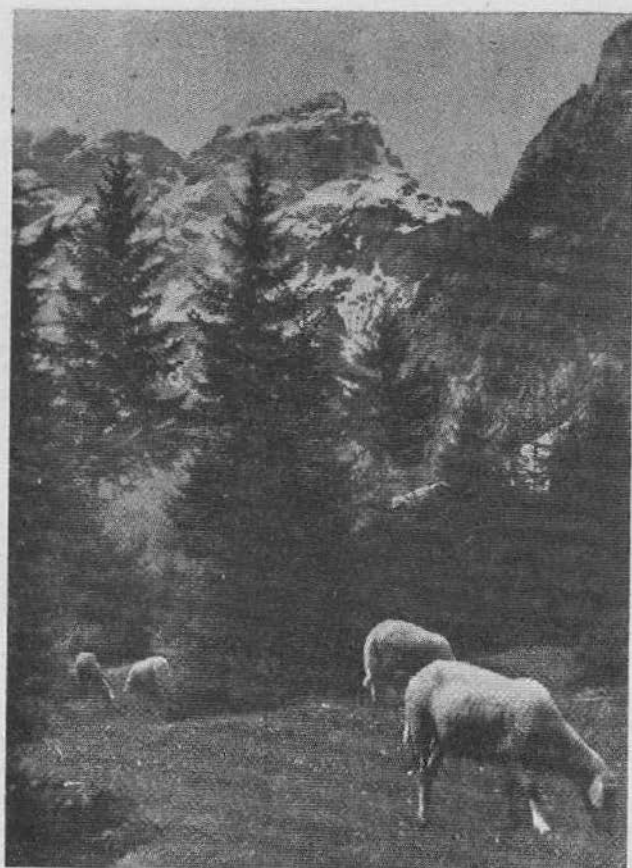

Motiv iz Robanovega kota. Spredaj značilne ostrnice

Foto Ivan Smigove

gospodarijo na svoji skopi, z znojem prekvašeni in zato tako ljubljene zemlji iz roda v rod, 300, 400 in morda več sto let zaporedoma in garajo od jutra do večera, da izsilijo iz rodne grude svoj vsakdanji kruh.

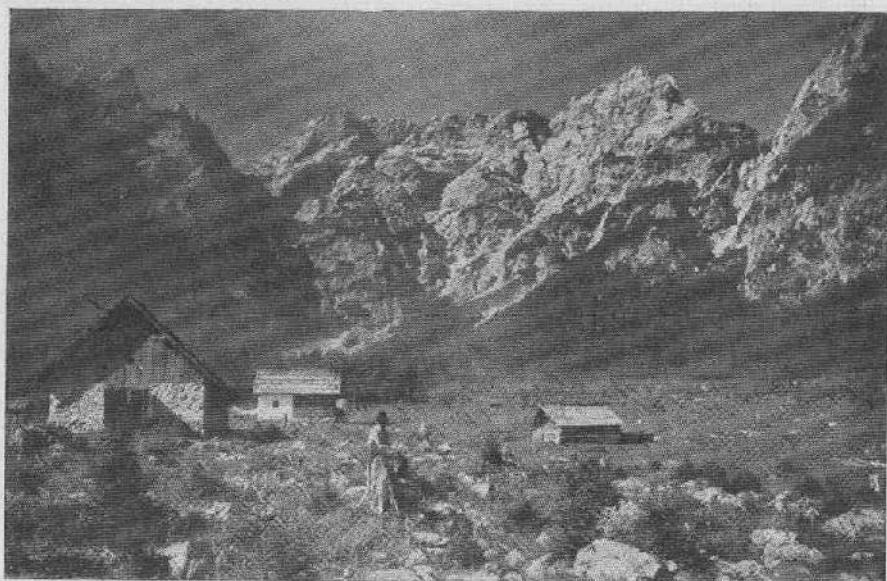
Prihodnje jutro smo v spremstvu Jožeta korakali po dobri vozni poti proti jugozahodu, da prehodimo in si ogledamo Robanov kot. Takoj za Robanovimi njivami smo prišli v tipičen gorski, nekoliko mešan gozd, ki pokriva dolino v vsej njeni širini in sega na levi in desni precej daleč navzgor po strmih pobočjih. En sam dolg travnik se je še razprostiral tam ob poti, sicer pa je vsa dolina en sam gozd. Največ je smrek, ki dajejo gozdu videz umirjenosti in starosti. Med smrekami se skromno skrivajo posamezne tise, upognjene, zapane. Ob njih rastejo bukve, ki se bohotijo bolj v širino kakor v višino in se že od daleč svetlo odražajo od temnega smrekovega gozda. Tudi gabri in z mahovi porasli javori oživljajo tu in tam gozdno enoličnost. Videti je, da žive ti sočni gozdovi v prav dobrih življenjskih pogojih. Četudi je humozna površina tal prav pičila in četudi dlje časa ne dežuje, najdejo korenine vlage dovolj v špranjah in razpokah teh skalovitih in prodnatih tal. Tako je rastlinje v dolini več ali manj neodvisno od vremena in tudi vetrovi mu prizanašajo. Čim višje na pobočju, tem bolj se uveljavlja vpliv vetra in vremena. Opazni so kraški pojavi, voda se izgublja v pečevje in prihaja šele ob vznožju pobočja na dan. Gozd je vedno redkejši, med smrekami

Robanove ovce pod Ojstrico Foto Pelikan

so male jase. Macesni, ki se jim hoče sonca in višav, so se vzpeli nad smrekov pas in se naselili tudi na vrtoglavih skalnih pomolih do drevesne meje. V steni je tu in tam še kako samotno drevo z odlomljenim ali razkuštranim vrhom, kak viharik, ki ga je oplazila strela in ga spremenila v drevesni skelet. Više gori pa samo še nizko grmičevje, ponekod gosto in neprehodno, drugod v manjših gručah in blazinah, rušje, rododendron, velesa, vrbe in krhlike. Med njimi in nad njimi pa strme in navpične stene z ostrimi belimi robovi, žlebastimi kamini in strahotnimi previsi. Le tu in tam kaka sočna zelenica. Na eni taki zelenici visoko v Grofički smo zagledali gamsa, ki je tako iznenaden strmel v nas, kakor smo mi vsi prevzeti z daljnogledom opazovali to našo najspretnjšo planinsko divjad.

Po enourni hoji smo prišli do Robanove planine, majhnega planinskega pašnika, na katerem se v poletnih mesecih pase do deset

Robanova planina. V sredi: Ojstrica z Grebeni na levi; levo: Veliki vrh; desno: del Grofičke

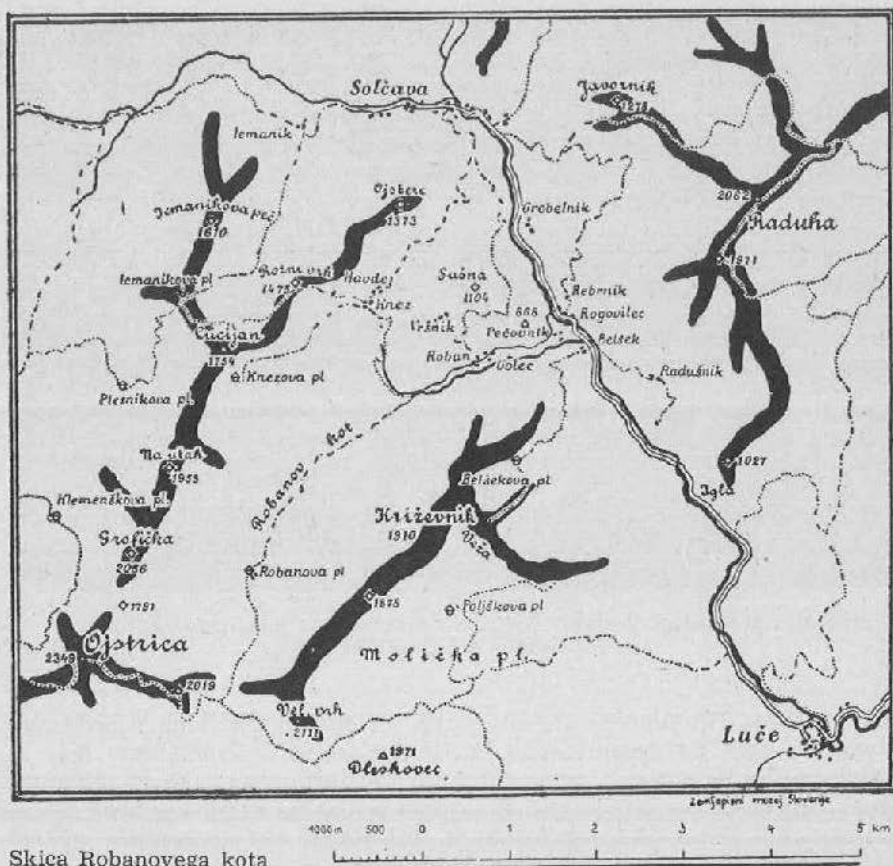
Foto Pelikan

glav živine. Na planini sta dve staji in Robanova lična planšarska koč, za koč pa dolgo leseno korito, v katero neprenehoma teče iz tatrmata ledeno mrzla voda. Planino obrobajo smreke in skrivenčene bukve in poraščajo gorski kot do podnožja Ojstrice. Nad njima pa so cela polja rododendrona, ki od junija do septembra ožarja stene s svojim ognjenordečim bogastvom.

Veličasten je bil pred nami amfiteatralni sklep Robanovega kota, Ojstrica, ki se je pravkar pokrila z megleno kapo, na sredi, na desni Grofička, na levi Veliki vrh, vsi trije večni varuhi Robanovega kota na jugu. Tu je pravi planinski svet. Vse naokrog tišina. Samo kak ptič preleti sinjino, za koč sanjavo žubori voda, kak gams sproži kamen z visoke čeri. In človek odpre oči in srce in zajema z vso dušo nenavadno lepoto prirode. Kako prijetno bi bilo, da bi smel ostati tu in na vse drugo pozabiti! A dolžnost kliče nazaj in tako smo se tudi mi s težkim srcem odtrgali od veličastne panorame.

Proti večeru istega dne smo se zaradi nekaterih manjkajočih podatkov pomudili še pri Golcu, Pečovniku in Belšku.

Prihodnje jutro pa smo se poslovili od Robanovih in smo spočiti in dobre volje rinili tik za Robanom v breg, da obiščemo še Vršnika, Kneza in Havdeja. Bila je strma pot, da je jemala sapo. Povsod so nas prijazno sprejeli, vendar z nekim strahom, ki ga niso mogli prikriti. Vedno je tako, če prideš službeno h kmetu. Malo radostnega so mu doslej prinesli iz uradov, strah iz prejšnjih let mu tiči še v kosteh. Ko smo povedali, da smo prišli zaradi zaščite Robanovega

kota, so se vidno oddahnili. Pri Vršniku so fantje kosili, pri Knezu je bil samo gospodar doma, pri Havdeju pa sta mati in hčerka strigli ovco. Tako se mi je zdelo vse domače, kakor da hodim po Lobniku na Koroškem. Enako delo, enako garanje, enaka ljubeznivost povsod, povsod stare slovenske šege in navade.

Toda težko razočaranje je kanilo v ta lepi sončni dan. Od daleč so se nam zdeli ti kmečki domovi kakor prave graščine, tako ponosno so stale hiše v bregu in tako belo se je svetilo njihovo pročelje. Po velikosti in številu hlevov in po zgradbi hiš je bilo sklepati, da so bile kmetije nekoč bogate in vse v njih in okoli njih je bilo v soglasju s čarobnostjo planinskega sveta. Zdaj pa smo zapazili — očem nismo hoteli verjeti — da so na hlevih ostrejša majava in so strehe raztrgane, kakor da je deske razmetal vihar. Hribovski kmet je trezen in marljiv. Kar pogledite njegove žuljave roke in njegov obraz, ki ga je nenehna skrb za setev in žetev in težko delo na teh strmih njivah in travnikih, ki ga je življenje brez počitka že v

najlepših letih globoko razoralo. Kje naj torej iščemo vzroke tega žalostnega propadanja?

Ponovno smo se od Kneza in Havdeja ozrli navzdol v Robanov kot in pomahalj Ojstrici v slovo. Potem pa smo hiteli po ozki, preko Sušne speljani senčnati stezi v Solčavo, da si v njeni bližini, na »Hribu«, ogledamo več ko 500 let staro tiso. Tisa stoji v bregu tik pod grebenom Hribra, 120 m nad Solčavo in 786 m nad morjem. Visoka je okoli 9 metrov in ima pri tleh 3,60 m, v prsni višini pa 2,40 m oboda. Škoda, da nima pravega vrha. Prejšnje čase so jo običajno klestili za cvetnonedeljske butare in za nagrobne vence. Tako je zdaj na gosto porasla z vejami in vejicami in je v spodnjem delu to goščavje kar neprodirno. Že leta 1923 je ing. Šivic to prastaro tiso opisal v I. številki Šumarskega lista. Po predlogu Referata je bila izdana za solčavsko starodavno tiso zaščitna odločba, ki je bila razglašena v Uradnem listu LRS 1951, št. 17/91. Tisa je prirodni spomenik, ki se ne sme ne posekati in tudi sicer ne poškodovati, ne s kleščanjem in tudi ne s trganjem vej.

Ko smo se poslovili od lastnika te tise, prijaznega posestnika Grmelja, po domače Šturma, smo se odpravili proti Logarski dolini, ker smo že prej zvedeli, da v Solčavi ne dobimo prenočišča. Tako smo morali, hočeš — nočeš (a mi smo, da povem resnico, prav zelo hoteli!) tudi še v Logarsko dolino. Bil je lep večer. Napravili smo sprehod do Plesnika, občudovali sončni zaton za Okrešljem in si ogledali razvaline nekdanjega Piskernikovega zavetišča. Prespali smo noč pri Logarjevih sestrah in se navsezgodaj odpeljali iz Solčave nazaj v Ljubljano.

Branko Zemljič:

FRAN KOCBEK

(1863—1930)

z nedeljsko-izletniškega društva ljubljanskih »papirjev« je vzniklo l. 1893 Slovensko Planinsko Društvo.

Bilo je to rojstno leto in začetek sistematičnega planinarjenja Slovencev na domačih tleh. Dotlej se je le tu in tam kdo zaletel (Stanič, Vodnik, Kadilnik) proti skalnim nebotačnikom, ne da bi imel pri tem postranske slabe namene, pritegniti na svoja pota še koga drugega k nesmiselnemu pohajkovanju po strmih in prepadnih čereh. A tudi SPD je rodila bolj nacionalna potreba, odpor proti vse bolj prodirajočemu tujerodnemu navalu na naših tleh.

Večje, težje, pa smemo imenovati delo, ki ga je ustvarjal na planinskem področju na Štajerskem mož, ki ga je v najskromnejših razmerah začel v hudi borbi z zagrizenim tujim elementom, zasedranim v vse vrste biti naše zemlje in našega življa, Fran Kocbek.